

Patrick Saint-Paul, *Le Peuple des rats*

© Editions Grasset & Fasquelle, 2016

© 2016 by Editura POLIROM, pentru ediția în limba română

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Foto copertă: © © by Benjamin Chan, © © by Bridget Coila

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,
sector 4, 040031, O.P. 53

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

SAINT-PAUL, PATRICK

Oamenii-șobolani: În subteranele interzise ale Chinei / Patrick Saint-Paul; trad.:
Nicolae Constantinescu. – Iași: Polirom, 2016

ISBN print: 978-973-46-6235-7

ISBN ePub: 978-973-46-6440-5

ISBN PDF: 978-973-46-6441-2

I. Constantinescu, Nicolae (trad.)

331.556(510)

Printed in ROMANIA

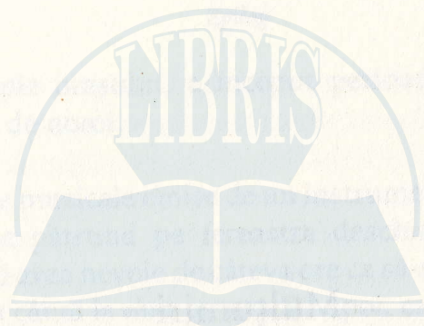
Patrick Saint-Paul

OAMENII-ȘOBOLANI

În subteranele interzise
ale Chinei

Traducere de Nicolae Constantinescu

POLIROM
2016

Cuprins

Capitolul 1. Șobolani rătăcitori în regatul dezmățului mercantil	5
Capitolul 2. Traseu cu obstacole	20
Capitolul 3. Un șobolan de canal revine printre oameni	27
Capitolul 4. Adăpostul de la Julong Garden	46
Capitolul 5. Chinezoaice în pragul crizei de nervi	66
Capitolul 6. Vizită surpriză	87
Capitolul 7. Copiii abandonți din sate	93
Capitolul 8. Tinerețe îngropată	120
Capitolul 9. <i>Mingong</i> -ii, făuritori de megalopolisuri	139
Capitolul 10. O noapte la „șobolani”	158
Capitolul 11. Regi și regișori la „șobolani”	165
Capitolul 12. Artiști ieșiți din vizuini	174
Capitolul 13. Miliardarul și „șobolanii”	190
Capitolul 14. Partidul atotputernic, Dumnezeu deasupra „șobolanilor”	204
<i>Epilog</i>	215
<i>Mulțumiri</i>	221

CAPITOLUL 1

Șobolani rătăcitori în regatul dezmățului mercantil

„Am o singură însușire bună, energia stăruitoare a șobolanilor, care ar roade oțelul dacă ar trăi cât corbii.”

Balzac

Execută cu precizie și eleganță un *lutz*¹. Strânsă în mica ei vestă de blană, tânăra patinatoare cu părul împletit în codițe șerpuiește acum pe gheață mergând cu spatele, cu mâinile în șolduri, pe melodia *Memory* a Barbrei Streisand. Cu coatele sprijinite de o balustradă de sticlă, mama își supraveghează copila-minune cu o privire distrată, consultându-și regulat iPhone-ul ultimul model de culoarea „aurului”. Alți părinți au profitat de ora de curs ca să facă cumpărături și așteaptă răbdători cu sacoșe mari Louis Vuitton, Hermès sau Prada așezate la picioare.

La adăpost de poluarea care infectează Beijingul mai mult de jumătate de an, micii privilegiați ai

1. La patinaj, săritură executată prima oară de austriacul Alois Lutz în 1913 (n.tr.).

superputerii economice pot să vină să patineze fie vară, fie iarnă în centrul comercial China World, cel mai mare mall de lux din capitala chineză. Măsurând 800 de metri pătrați, pista a fost numită Cool Ice Rink. Veritabilă vitrină a insolentei reușite economice a Chinei din ultimii treizeci de ani, cele trei turnuri ale China World, a căror construcție a început în 1985 și s-a terminat în 2010, tronează în mijlocul zgârie-norilor de sticlă ultramoderni din Central Business District, centrul de afaceri pe care locuitorii orașului îl numesc cu inițialele, CBD. Primitor cu străinii, China World se definește foarte modest ca „locul unde China se întâlnește cu lumea”. Prinții roșii, moștenitori putrezi de bogați ai regimului comunist, în costume italiene croite impecabil, străbat în lung și în lat cei 100 000 de metri pătrați de culoare din marmură, întinse pe patru etaje, trecând cu un aer blazat prin fața vitrinelor celor aproximativ 300 de magazine de lux: Berluti, Dior, Moncler sau Leica... Soții sau concubine ale unor indivizi cu averi construite fulgerător grație așa-numitei *guanxi* – indispensabila rețea de relații, unde Partidul Comunist Chinez (PCC) se află în centrul unei pânze de păianjen fără care este imposibil să ai succes în Republica Populară – își satisfac patima cumpărăturilor.

O armată foarte discretă de angajați harnici se ocupă de întreținere: *ayi*, acele „mătuși” sau femei de serviciu în uniformă albastră, se îngrijesc de pardoseli și de vitrine, alții, în uniforme cenușii – bărbați și femei –, se ocupă de toalete, unde împart săpun și hârtie pentru mâini. Ei sunt spiridușii dezvoltării chineze. Dar viața lor nu e deloc una de basm. Aproape toți sunt *mingong*, muncitori migranți, care și-au părăsit cu zecile

de milioane satele unde nu există locuri de muncă pentru a veni în masă în metropole în căutarea unei slujbe, înscriindu-se în cea mai mare migrație umană din istorie. Bogăția unei țări întregi, primă putere economică mondială în devenire, s-a construit pe umerii acestei mase muncitoare.

La Beijing, ca în majoritatea marilor metropole chineze, unde prețul locuințelor a explodat, mulți astfel de muncitori angajați în domeniul serviciilor, pe șantiere sau care acceptă rând pe rând mici joburi prost plătite în așteptarea unui loc de muncă mai stabil sunt forțați să trăiască sub pământ. Această comunitate venită din toate colțurile țării, formată din diferite minorități etnice, a ajuns în cele din urmă să adopte porecla pe care a primit-o: *shuzu*, „oamenii-șobolani”. La Beijing, ea locuiește în nenumăratele subsoluri și uneori în gurile de canalizare. 7 milioane de *mingong*, la o populație de 21 de milioane de locuitori, contribuie la dezvoltarea nebunească a unei capitale unde au venit să caute o viață mai bună și pe care au făcut-o să treacă de la era ricșelor la cea de putere globală. Uitați ai dezvoltării, sunt deseori exploatați și considerați cetățeni de rangul doi. Soarta lor este comparabilă cu aceea a clasei muncitoare din orașele europene în timpul revoluției industriale din secolul al XIX-lea. Conform estimărilor, mai bine de un milion dintre ei mișună în aceste subterane. Lipsiți de *hukou*, permisul de rezidență, document magic fără care nu pot avea acces la protecția socială, la asigurarea de sănătate sau să-și înscrie copiii la școală, ei nu beneficiază de drepturi elementare. Blocați la capătul de jos al scării sociale, se agață de speranța că vor ajunge să urce câteva trepte.

„Muncitorii migranți locuiesc sub pământ, ca șobolanii, și trăiesc în aceleași condiții ca aceste rozătoare, cu lumină naturală puțină sau chiar fără lumină și într-un habitat foarte umed”, explică Lu Huitin, profesor de sociologie la Universitatea din Beijing. „De aceea au fost porecliți astfel. Dar, spre deosebire de cazul șobolanilor, traiul în astfel de condiții este foarte dăunător pentru sănătatea oamenilor. Ei contractează boli de piele și suferă psihologic. Numărul cazurilor de depresie în rândul oamenilor-șobolani este foarte mare. Există riscuri de accidente – incendii, inundații sau asfixieri –, care omoară în fiecare an mulți oameni în aceste subterane. Iar muncitorii migranți, tinerii cu diplomă în căutare de lucru și tinerii ce au un loc de muncă prost plătit, care populează subsolul capitalei, sunt departe de a fi dăunători. Ei joacă un rol esențial în dezvoltarea economică a Beijingului. Totuși, când lucrezi în centrul orașului, e aproape imposibil să găsești o locuință decentă. Toți *mingong*-ii speră să-și îmbunătățească nivelul de trai și să poată locui într-o zi la suprafață. Dar își dau seama că salariile lor rămân la același nivel și sunt obligați să rămână în bârlogurile lor.”

La China World, mai mult decât în alte părți, „șobolanii” întâlnesc zilnic, uneori și noaptea, la locul de muncă, visul chinez de glorie redobândită, de putere și de prosperitate. Dar acesta le este inaccesibil. Ei se află în prima linie în fața falimentului ideologic chinez care îi menține la pragul de jos într-o țară cu inegalități strigătoare la cer, deși proclamă în continuare virtuțile egalitarismului comunist.

Orice tentativă de a purta o conversație cu o *ayi* din China World este sancționată cu o privire pierdută și

terorizată. Curiozitatea față de cealaltă lume există. Dar muncitoarele au dreptul să intre în contact cu ea într-un singur scop: s-o servească.

— Nu pot să vorbesc cu dumneavoastră, zice o tânără cu o cârpă de spălat pe jos și o găleată în mâini, accelerând nervoasă pasul. N-am voie. Peste tot sunt camere de luat vederi. Ne supraveghează permanent. Conducerea e foarte aspră aici. Suntem obligați să muncim tot timpul.

Nu are nimic, dar îi e frică să nu piardă totul. Să lucrezi la China World, unde salariul este sensibil mai bun decât în altă parte, este considerat un privilegiu în universul „șobolanilor umani”. Nimeni nu vrea să stea de vorbă cu noi. Mica noastră manevră a fost demascată. Nu ne aflăm acolo ca să consumăm, ca toată lumea. Rătăcim cu pas domol și degajat în așteptarea unei prăzi. Dar, îndată ce ne apropiem de ei, „șobolanii umani”, speriați, o iau la fugă.

Descurajat, după mai multe zile de vânatoare inutilă, mă pregătesc să mă retrag. Cu același sentiment umilitor pe care îl are un pescar ce se întoarce din larg fără să fi prins nimic. Dar nu înainte să fi aruncat o ultimă nadă. Am reperat o tânără, agent de întreținere, cu un aer mai blând decât celelalte și care încetinește pasul când trece pe lângă mine, lăsând ochii în jos ca să nu-mi întâlnească privirea. Acceptă, până la urmă, să schimbăm câteva cuvinte. Spune că se numește Shen și că a plecat din provincia ei, Sichuan, acum opt ani, ca să-și caute norocul la Beijing. Atunci avea 18 ani și tocmai terminase școala. Lucrează la China World de cinci ani. Ține în mâinile roșii o mătură cu coadă și afișează un zâmbet frumos, aruncând în

același timp priviri neliniștite. Shen locuiește de doi ani în estul orașului Beijing, aproape de Universitatea de Comunicații, la o jumătate de oră cu metroul de locul de muncă. A închiriat o cămăruță de opt metri pătrați, împreună cu o colocatară, într-un subsol pentru 800 de yuani (115 euro) pe lună. Și zice că are noroc că există o răsuflătoare, care îi permite să respire aerul ce vine de afară în zilele de vară cu căldură sufocantă. Cele două colocatare au un mic reșou electric ca să-și încălzească mâncarea în cameră. Au acces la o baie comună, unde minutele de duș sunt numărate pe o cartelă preplătită.

Aceste locuințe, care se închiriază la jumătate de preț față de un spațiu echivalent aflat la suprafață, au fost construite pe vremea lui Mao Zedong. Atunci când tensiunile dintre Beijing și Moscova erau la apogeu, în plin Război Rece, și Benjingul își disputa cu Moscova supremația ideologică asupra blocului comunist, Mao ordonase construirea unei vaste rețele de adăposturi subterane la Beijing. În 1969, pe când incidentele armate dintre cele două țări se înmulțeau de-a lungul frontierei lor naturale, fluviul Amur, Mao a dat dispoziție „să se sape tuneluri adânci” pentru protejarea Republicii Populare împotriva unor eventuale raiduri aeriene sovietice. La Beijing, 300 000 de persoane au luat parte la această acțiune, săpând vreo 20 000 de adăposturi. Acest ansamblu arhitectural formează un adevărat oraș sub pământ, compus din culoare ce leagă punctele nevralgice ale capitalei de la suprafață cu adăposturi antiaeriene sau cu școli, spitale, uzine, magazine, restaurante, teatre și un patinoar.

După moartea lui Mao, strategia de deschidere lansată de Deng Xiaoping a dus la o politică economică

mai pragmatică și suprafețele subterane au fost vândute, Biroul de Apărare Civilă al guvernului dând dispoziție să se obțină profit. Atunci s-au creat în subsolul orașului în jur de 800 de pensiuni, precum și spitale, supermarketuri și cinematografe. În 1996, guvernul a legiferat această schimbare adoptând o lege care obliga fiecare clădire nouă din megalopolis să construiască asemenea refugii. Și, în măruntaiele acestuia, a apărut un adevărat oraș, care se întinde pe mai multe niveluri. Febra imobiliară, sursă permanentă de nemulțumire și nu numai în rândul claselor pauperizate, i-a împins pe *mingong*-ii din Beijing să locuiască în aceste spații deseori insalubre. Salariul lor mediu atinge vreo 3 000 de yuani pe lună (430 de euro). Dar la Beijing, orașul cel mai scump din China continentală, prețul mediu pe metru pătrat la cumpărare este de 31 465 de yuani (3 820 de euro). Prețul mediu al unei locuințe în capitală este de 13,3 ori mai mare decât venitul mediu anual, conform presei oficiale chineze... Banca Mondială consideră că diferența dintre venit și prețul locuinței nu trebuie să depășească un raport de 1 la 5. De-a lungul anilor, autoritățile au ordonat închiderea celor mai vechi și mai periculoase locuințe subterane. Primăria estimează că în prezent sunt închiriate în jur de 6 000 de subsoluri. Vânzarea lor este interzisă de câțiva ani. În realitate, cum se întâmplă deseori în China, unde regulile și legile sunt ocolite din pragmatism, pentru a favoriza dezvoltarea economică sau a înlesni prosperarea afacerilor vreunui funcționar corupt, s-a instalat o zonă gri. Și autoritățile au încredințat gestionarea anumitor subsoluri unor „manageri”, ordonând în schimb închiderea altor locuințe, a căror existență este